

ANALYSIS LOGICA

ORATIONIS DOMINI-
CÆ, QUÆ EXTAT MATTHÆI

6. ψ. 9. & Luc. II. ψ. 2.

I.

LUC. II. ψ. I. indicatur precationis hujus *causa efficiens*, sive author, qui fuit JESUS CHRISTUS, nec non *causa impellens*, nempe discipulorum petitio. Itemq; (Matth. 6. ψ. 9. Luc. II. ψ. 2.) *mandatum* CHRISTI de hac precationis formula adhibenda.

II.

ψ. 2. sequitur ipsa precatio, quæ constat exordio, narratione, confirmatione & epilogo.

III.

Exordium continetur illis verbis: Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ἔθρονοις: petitum à *subject. recip.* videlicet Deo Patre, qui ab *adj.* cælesti sua describitur majestate.

IV.

Narratio (*ibidem* ψ. 2. 3. 4.) sequitur, quæ constat sex petitionibus: quarum prima spectat DEUM; reliquæ verò nos.

V.

Prima petitio comprehenditur his verbis: ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. h. e. *Sanctificetur nomen tuum*; ubi petimus, ut *finem* propter quem Deus nos creavit, & redemit, assequamur.

VI.

Petitionum, quæ nos spectant, sunt quinque, quarum tribus prioribus precamur bona; duabus posterioribus deprecamur mala.

VII.

Bona quæ petimus aut æterna sunt, ut petit. 2. & 3. (Matth. 6. ψ. 10. Luc. II. ψ. 2.) aut caduca, ut petit. 4. Matth. 6. ψ. 11. Luc. II. ψ. 3.

VIII.

Secunda petitio exprimitur his verbis, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. hoc

est, *Veniat regnum tuum.* ubi petimus *adjunctum* summum nostrum bonum, videl. gloriam cælestem.

IX.

Tertia petitio est in illis verbis, γεννηθήτω τὸ θελημα σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. h. e. Fiat voluntas tua, sicut in cælo, ita etiam in terra. ubi petimus *adjunctam* nostri regenerationem, & promittudinem obediendi Deo, exemplo *simili* illustrata.

X.

Similitudo illa plena hæc foret: Fac ô Deus, ut sicut angeli in cælo te diligunt, laudant, audiunt, & aliis etiam se minoribus profunt & inferviunt; te quoque pari studio & zelo colamus & honoremus; proximumq; juvemus.

XI.

Quarta petitio subjicitur (Matth. 6. ψ. II. Luc. II. ψ. 3.) his verbis: ἄρτον ἡμῶν καὶ ὀπίσιον δός ἡμῖν σήμερον: h. e. *Panem nostrum substantivum*, i. e. ad essentiam & vitam nostram sustentandam necessarium *da nobis hodie.*

XII.

Petimus hîc *adjuncta* caduca bona, amplificata ab *objecto* & *adjuncto* tempore. *Objectum* est essentia seu vita nostra. *adjunctum* tempus innuitur voculis τὸ καὶ ἡμέραν, itemque σήμερον.

XIII.

Sequuntur petitiones duæ ultimæ, quarum primâ deprecamur mala præterita, h. e. peccata commissa; alterâ verò mala futura, h. e. peccata, in quæ prolabi possumus. h. e. deprecamur *causam corruptentem* eorum bonorum, quæ suprâ sunt commemorata.

XIII.

Per peccata enim non solum bona terrena nobis redduntur maledicta & damnosa, sed etiam Dei gloria obscuratur, & vita æterna, quantum in nobis est, amittitur.

XV.

Quinta petitio ita habet (Matth. 6. ψ. 12. Luc. II. ψ. 4.) καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. h. e. *Remitte obis debita a nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.*

XVI.

Deprecamur hîc *causam corruptentem* felicitatis nostræ, auctam à *simili*, videlicet nostro erga proximum affectu.

adoptionis. Rom. 18. ψ. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba Pater.*

II.

Ὁ ἐν τοῖς ἑβραίοις, videl. ὁν. h. e. *in caelis existens, seu qui es in caelis.* Est Hebraismus. Græcè diceretur ἐράνιε. Confer ψ. 26. c. 6. Matth. Allegorica & minùs genuina est eorum interpretatio, qui per caelos intelligunt mentes sanctorum. Cæterùm perinde hîc fuerit, utrum dicamus in caelis vel in cælo. Vox Hebraica non est singularis, ad quam Græcus sermo plerumque inflectitur. Intelligitur enim hic cælum illud supremum, quod Apostolus tertium vocat 2. Cor. 12. ψ. 2. Esaiæ 66. ψ. 1. *Calum ipsum (ait Deus) thronus meus est, & terra scabellum pedum meorum.* Adhæc Deus dicitur esse in caelis, non simpliciter, sed comparatè. In cælo enim, ubi eum à facie ad faciem visuri sumus, (1. Cor. 13. ψ. 12.) clariùs se patefacit.

III.

Ἁγιαθήτω, h. e. δόξα αδήτω. Matth. 5. ψ. 16. Quo sensu ἀγιάζειν hîc accipiat, intelligi potest ex Esa. 5. ψ. 16. nec non ex angelorum beatorum exemplo, Esa. 6. ψ. 3. Sanctificamus Dei nomen animo, linguâ, vitâ. Clariùs: Sanctificare Dei nomen, est facere quæ Deus à nobis in prima decalogi tabula exigit.

IV.

Τὸ ὄνομά σου. Per nomen Dei intelligitur Deus ipse, Psalm. 7. ψ. 18. & quicquid de eo dici potest, ut sunt ipsius proprietates & opera, Exod. 15. ψ. 4. Ὄνομα Ισραήλ, qui vocem יהוה vel יהוה scriptâ vel prolatam adorant; nondum intelligunt, quid sit Dei nomen: eosque solis literis & sono inhærere inde colligimus, quòd ad vocem Dei, Filii Dei, Domini, Servatoris &c. nullam edant reverentiæ significationem. Deus verò qui spiritus est, & spiritu coli vult, fictas ejusmodi & hypocriticas gestulationes rejicit.

V.

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. *Veniat regnum tuum.* Regnum Dei in sacris literis trifariam accipitur. (1) pro regno potentiae quod nihil aliud est, quàm omnipotens illa Dei vis: quâ omnes creaturas conservat, & moderatur. Psalm. 145. ψ. 13. 15. (2) pro regno gratiae, quod aliàs dicitur Ecclesia, regnum caelorum, item regnum lucis, & opponitur regno tenebrarum, Luc. 13. ψ. 51. Matth. 3. ψ. 2. & 4. ψ. 17. Hujus regni author est Dominus noster Jesus Christus. Hebr. 2. ψ. 14. Hoc regnum hîc non petimus, sed in sequen-

sequenti petitione. (3) pro regno gloriae accipitur, quod electi cum gemitu (Rom. 8. v. 21. 23.) & exserto capite (Rom. 8. v. 19.) expectant. Ut electi V. T. adventum Christi in carnem singulari cum desiderio expectarunt: ita nos electi N. T. adventum Christi ad diem iudicii, *ὡς χρονον σπουδασιως παντων* (Act. 3. v. 21.) expectamus. Et sicut Deus in V. T. electos suos in presentissimis calamitatibus, & rebus desperatissimis per prophetas consolatus est ab adventu Christi in carnem (Esaia 7. v. 14:) ita quoque nunc par est ut ex secundo ejusdem ad nos adventu consolationem hauriamus in quacunq; vitae hujus conditione.

VI.

Regnum gloriae hic intelligi putamus, his moti rationibus: (1) Quia alioquin secunda petitio non sine tautologia confunderetur cum tertia. (2) Quia petitio summi nostri boni, quod est regnum gloriae, quod adspiramus, & cujus quotidianam meditatione quamlibet vitae hujus acerbissimum facile cum Jobo (Job. 19.) devoramus, omittenda non fuit. (3) Quia in sacris literis regnum Dei quod promittitur venturum, usitate aliter non accipitur. Luc. 13. v. 28. & 14. v. 15. Matth. 25. v. 34. Hinc spiritus & sponsa, h. e. Ecclesia, ductore & doctore Spiritu S. ferme iisdem verbis orat Apoc. 22. v. 17. *ελθε, & ibidem v. 20. vai ερχε κυει Ιησυ.*

VII.

Γεννητω το θελημα σου. Voluntas Dei aut est non revelata, quae ab aliis dicitur voluntas beneplaciti, de qua Esaia 46. v. 10. Rom. 9. v. 19: aut est revelata, quae voluntas signi dici consuevit, quam Deus significat, quid a nobis agi vel non agi velit. Matth. 12. versu 50. Heb. 10. versu 36. Johan. 4. v. 34.

VIII.

Voluntas signi rursus trifariam accipitur. (1) Voluntas Dei est, ut credamus. Johan. 6. v. 40. (2) ut sancte & caste vivamus. 1. Thess. 4. v. 3. 1. Johan. 2. v. 17. Matth. 9. v. 13. (3) ut suam singuli crucem patienter feramus. Act. 14. v. 22. Matth. 16. v. 39. 42. atque ita Christo capiti nostro conformes reddamur. Rom. 8. v. 29. De voluntate signi haec verba sunt accipienda.

IX.

Ὡς εν ερανω κ' οτι Ιησους κ' pro ελω κ'. Alii haec sic reddunt: *Fiat voluntas tua a nobis sicut in caelo & in terra.* h. e. fac o Deus, ut sicut omnes creaturae officium suum, cui eas destinasti, faciunt, sic & nos loco nostro

pariter voluntati tuæ pareamus. Sed minus aridet hæc expositio, partim quia hîc sermo est de rationali obedientia; partim etiam quia creaturæ sunt, quæ Deo coactæ parent, ut mali Spiritus.

X.

Τὸν ἄρτον ἡμῶν ἢ ἄρτους δὸς ἡμῶν. Nomine *panis* hîc per *synecdochen* sp. (confer Gen. 3. ψ. 19.) intelliguntur bona caduca ad vitam corporis sustentandam pertinentia. Est Hebraïsmus.

XI.

Porro ἄρτος vulgò redditur *quotidianus* seu *succedaneus*, ὅτι τὸ ἄρτος. Malumus verò vocem hanc derivare, & componere ex ὄτι & ἄρτος: & hac in parte Græcos sequi interpretes, qui, ut probabile est, nativam hujus vocis significationem propius assequi potuerunt, quàm alii. Verunt verò non καθυμμενόν, (quæ versio non videtur carere tautologia, quippe Luc. II. ψ. 3. sequatur τὸ καθ' ἡμέραν) sed ὄτι τὴν ἄρτον ἢ ἄρτους ἐπαρκεῖται, vel ὄτι τῆ ἄρτος ἀρμύζονται, h. e. substantiæ nostræ alendæ accommodatum. Eodem sensu Syriaca versio reddit *panem necessitatis*, h. e. *panem necessarium*. Et Agur (Proverb. 30. ψ. 8.) eundem in modum orat *הַחֵם לֶחֶם הַטְּרִפְנִי* *batriphéni léchem chykké*, id est, *ale me pane demensi mei*. Veruntamen versio recepta, quæ ἄρτος exponitur *quotidianus*, à sensu ipso non multum abludit. Utrálibet enim versione non panis copia, aut excellentia, sed necessitas tantum innuitur.

XII.

Alii nomine *panis* intelligunt panem spirituales, de quo Johan. 6. Græcam vocem ἄρτους exponentes *super*substantialem. Vide vulgatam versionem Luc. II. Sed B. (1) plurimum differre τὸ ὄτι τὴν ἄρτον, ἢ τὸ ὄτι τὴν ἄρτον. ἄρτος significat *super*substantialem, non ἄρτος. (2) Si panis hîc significat panem cælestem, de quo Johan. 6. sequeretur, precationem hanc esse tautologam, quod de tam succincto compendio dicere fas non est. Nam petit. 3. petimus fidem, fidei incrementum, & charitatem. Fide verò editur panis ille cælestis Johan. 6. ψ. 35. Edere enim carnem Christi, nihil aliud est, quàm credere in Christum, qui dedit carnem suam pro mundi vita Johan. 6. ψ. 51. uti ex ejusd. c. 6. ψ. 35. 47. &c. planum est. (3) Et nisi in hac vita Deo tribuamus nutritii partes, ingrati sumus. Et nisi temporalia bona à Deo petamus, oratio nostra manca & mutila fuerit. Deus vult à nobis agnosci author omnium donorum. (4) Deus

(4) Deus nobis promisit tam corporalia bona, quàm cælestia, 1. Tim. 4. v. 8. Ergo quidni bona quoq; corporalia peteremus?

XIII.

Sed qui hîc panem cælestem intelligendum esse volunt, sic philosophantur:

Spirituales tantum petere debent spiritualia.

At Christiani sunt spirituales.

E. Christiani tantum petere debent spiritualia.

Ἐ. ὁ μωνυμία ἐστὶν ἐν ῥήματι *spiritualis*. Aut enim opponitur carnali & malo, & sic conceditur syllogismus: & tum nulla est objectio. Nam mala à Deo non sunt petenda. Vel opponitur corporali, & sic propositio falsa est. Nam spirituales petere debent, quicquid pertinet ad Dei gloriam & sui nec non proximi ædificationem, sive id sit spirituale, sive corporale.

XIIII.

ψ. 12. ἔ. ἀφεσις. Αφίεναι remittere hîc est condonare, non amplius recordari, Jerem. 31. ψ. 34. delere, Esaiæ. 43. ψ. 12. projicere in profundissimum maris, Mich. 7. ψ. 19. non imputare, Psalm. 32. Rom. 4. v. 8. purgare & lavare sanguine Christi, 1. Johan. 1. v. 7.

XV.

Τὰ ὀφειλήματα, h. e. debita, *metaph.* Lucas c. 11. v. 4. hunc tropum explicat. Debita ponuntur pro peccatis, quorum pœnam debemus. Intelligitur verò tam originale peccatum, quam actualia. In Adamo defecimus, 1. Cor. 15. v. 22. Omnes ergo mortem debemus juxta Dei sententiam, Gen. 2. v. 17. Rom. 5. v. 12. Hinc à morte, & morbis, qui viæ sunt ad mortem, ipsi infantes non sunt liberi. Peccavimus, & peccamus actualiter quotidie, quibus quoque peccatis maledictionem nobis attrahimus, Deut. 27. v. 26. Tam deploranda est conditio nostra, ut debita hæc quotidie augeamus, & tanquam aquas iniquitatem imbibamus, Job. 15. v. 15. Jacob. 3. v. 2. Prov. 24. v. 16. Sanguis Jesu Christi est unica panacea adversus omnia ista mala, 1. Johan. 1. v. 7.

XVI.

ὡς ἔ. ἡμεῖς, illustratio hæc est à simili, non à causa meritoria, sicuti similitium nota ὡς ἔ. ostendit. Nos remissione nostrâ non meremur tantum Dei beneficium, videl. absolutionem ab æterna morte. Nec tamen improbamus eorum analysin, qui illustrationem hanc à causa impellente esse ajunt: verba hæc hoc modo explicant: O Deus, Dominus noster

Jesus Christus Filius tuus dilectus promisit, Si remittamus proximo, te quoque nobis remissurum, Matth. 6. v. 14: Nunc verò nos hoc tue gratie testimonium in cordibus nostris sentimus, quòd firmiter nobis propositum habeamus, omnibus, qui nos offenderunt, ex animo ignoscere. Ergo nobis quoque remitte peccata nostra.

XVII.

ψ. 13. εἰς πειρασμὸν. Tentatio aut est ad bonum, aut ad malum: illa est à Deo, hæc à Satana, mundo & carne. Deus tentat (1) in rebus secundis, Exod. 16. ψ. 5. Gen. 15. ψ. 16. Jerem. 5. ψ. 24. (2) in adversis, Deut. 8. ψ. 2. Exod. 15. ψ. 25. & 20. versu 4. (3) per falsos prophetas, Deut. 13. ψ. 3. (4) speciali jussu, Gen. 22. ψ. 2. Sed de tentatione ad bonum hîc sermo non est.

XVIII.

Tentationes ad malum sunt quidem à Satana efficiente, à Deo tamen, sine cujus nutu nihil potest, permittente, & suos ad tempus deferente, 2. Chron. 22. ψ. 31. 2. Sam. 24. ψ. 1. Sunt verò tot tentationes Satanae, quot esse possunt peccata & errores. Error est vitium intellectus: peccatum voluntatis. Variant rursus tentationes istae pro varia hominum aetate, sexu & statu. Inprimis notentur tres illae tentationes, de quibus Matth. 4. Mundus tribus modis nos tentat: (1) illecebris & blanditiis suis palpi nos obtrudit, Num. 25. ψ. 2. qua in re Satanae, primi adulatoris, ingenium refert, Gen. 3. ψ. 5. (2) splendore & potentia nos terret, Dan. 3. ψ. 15. (3) aperta vi, flamma & ferro nos persequitur, Dan. 3. ψ. 21. Caro nostra Satanae mancipata (Rom. 7. ψ. 14.) tot modis nos tentat, quot Satanas. Hinc in renatis lucta inter carnem & spiritum. Rom. 7. Petimus hîc ne in illa lucta succumbamus.

XIX.

Ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. h. e. à maligno, videl. à Satana. Synecdoche generis. Dicitur πονηρὸς καὶ ἰξοχλῶ, ὅτι τὸ πόνον παρέχειν τοῖς ἀδικητοῖς, juxta ipsius Dei vaticinium, Gen. 3. ψ. 15. Hanc expositionem requirit antithesis. Hinc Satanas dicitur ὁ πειράζων, Matth. 4.

XX.

Ὅτι οὐκ ἔστιν: verba hæc Luc. 11. non habentur. Pari ratione Paulus cæteris Evangelistis plenius describit cenam Domini. Non verò facimus cum iis, qui ajunt, hæc verba non esse de textu evangelico, sed à Græcis inserta, veluti communem precum clausulam.

XXI.

Ἀμήν vox hæc origine Hebræa est, & idem valet quod γένοιτο, *verum*

& ratum sit, Deut. 27. ψ . ultim. Sape etiam asseverationem & juramentum significat, Johan. 3. v. 3. & passim. Hic verò confessionem fiducia, quâ orans confidit, se certò exauditum iri.

OBSERVATIONES

ex ψ . 9. c. 6. Matth. & ψ . 2. c. 11. Lucæ.

I.

Precatio hæc à nobis diligenter consideranda, & studiosè frequentanda est. Nullus hominum aut angelorum meliorem orandi formulam nobis præscribere potuisset. Solus enim CHRISTUS, æterna PATRIS sapientia (Prov. 8.) angelus ille federis (Malach. 3. ψ . 1.) quem PATER advocatum nobis constituuit (1. Johan. 2.) optimè novit, quibus rebus nos potissimum egeamus, & quo ordine, sine & modo quævis bona à Deo sint petenda.

II.

Ex eod. Agamus Deo gratias pro tanto beneficio, qui nos hîc per Filium suum docet rationem, quævis bona nobis necessaria à se impetrandi.

III.

Ex eod. Hæc oratio sit regula omnium nostrarum precum, & caveamus, ne preces nostræ ab hac precatione discrepent, vel extra metas ejus vagentur.

IV.

Monemur hîc statim in ipso vestibulo, nos naturâ esse ineptos ad credendum, & bene vivendum, nisi hæc dona Deus nobis impertiatur.

V.

Ex ψ . 9. c. 6. Matth. & ψ . 2. c. 11. Lucæ discimus, quisnam sit invocandus, vid. solus Deus. Hic enim solus & vult & potest nos juvare, & novit omnes nos juvandi vias. Hujus solius nomen à nobis est sanctificandum: EST ENIM ZELOTES, Exod. 20. ψ . 5. Esaiæ 9. ψ . 7. Hic solus nos regenerat, peccata nobis remittit, à malo liberat, gemitus cordium nostrorum intelligit. Quare sacrilegi idololatræ sunt, qui laudem omnipotentis ac omnipotentis ac cum creaturis communicare, ad easq; preces suas dirigere non erubescunt.

VI.

Ex eod. v. Judæi & Turcæ verum Deum non invocant, quia non credunt in Filium, 1. Johan. 2. v. 23.

VII.

Ex eod. v. Si Deus est pater noster, fidamus ei. Ne dubitemus de ejus paterna cura & affectu, sicut Servator noster, ipsa veritas, loquitur Luc. II. v. 13. *Si parentes vestri non dant lapides pro pane, nec serpentem pro pisce, quanto minus id facturus est pater noster celestis.* Hic licet nos non semper exaudiat ad voluntatem, tamen ad commodum nostrum. Et si non semper dat, quæ petimus; tamen meliora dat.

VIII.

Ex eod. v. Deus est pater noster. Ergo cum timeamus, & peccata tam interna, quam externa fugiamus. Malach. I. v. 6. Item ei nos castiganti ne obstrepamus. Patris enim est, filium lascivientem castigare. Heb. 12. v. 6.

IX.

Ex eod. v. Pater noster est in cælis. Ergo nos in his terris peregrinamur, Psal. 39. v. 13; 119. v. 18. Heb. 13. v. 14.

X.

Ex eod. v. Deus est pater noster. Ergo omnes Christiani, qualescunq; simus, reges & subulci, nobiles & ignobiles, fratres sumus, & in regno Dei æquales. Si quis verò lædat, oderit aut contemnat alios, & interim Deum patrem suum appellet, mentitur, 1. Johan. 4. v. 20. Et ô infelicem & miserum, qui hasce preces ne inchoare quidem potest! Qui alium Christianum non habet pro fratre, nec hunc Deus habebit pro filio.

XI.

Ex eod. v. Oramus, *Pater noster*, non *Pater mi*: quare monemur etiam pro aliis nos orare debere. Deus enim hæc à nobis hic poscit. Confer 1. Timoth. 2. v. 1.

XII.

Ex eod. v. Monemur hîc, Ecclesiam etiam pro te & me orare. Hæc considerent tyranni, alii que qui domos viduarum devorant (Matth. 23. v. 14.) qui bona orphanorum qualibuscunq; suis technis ad se derivant, qui afflictis afflictionem addunt, Jer. 22. v. 3. Exod. 22. v. 24.

XIII.

Ex eod. v. ex illis verbis, *Qui es in cælis*. Hæc verba quando cogitamus, aut loquimur, in mentem veniat infinita Dei majestas & potentia, cujus imperio subsint omnes creaturæ. Confer Psal. 2. v. 4. & 115. v. 3. Monemur de humiliatione & subjectione. Deus est in cælo, nos verò terreni sumus vermiculi. Confer Job 25. v. 4. 6.

XIV.

Ex iisdem v. Discimus hinc, vitam à nobis agendam non terrenam, sed caelestem. Rom. 6. v. 4. Coloss. 3. v. 1. 2. τὰ ἄνω ζῆτε.

XV.

Ex verbis, Sanctificetur nomen tuum, discimus, quidnam præcipuè petere nos oporteat, & quò spectare nos deceat in tota vita nostra, nempe ut Deo sua constet gloria. I. Cor. 10. v. 31. Ergo magistratus scholas aperiat; Heri doceant domesticos sanctificare nomen Dei. Singuli de operibus Dei colloquamur, & alter alterum ad Dei gloriam enarrandam excitet. I. Theff. 5. v. 11. Matth. 18. v. 15. & 25. v. 36.

XVI.

Ex iisdem verbis discimus, qualèsnam simus à lapsu, videl. proni ad blasphemias, & profanationem nominis divini. Seculum nostrum proh dolor hujus rei exemplum præbet evidentissimum. Dies Domini profanatur convivando, negotiando, &c.

XVII.

Ex verbis, Advemat regnum tuum, Dei erga nos agnoscamus bonitatem, quiregnum gloriae nobis paravit, antequam effemus, Matth. 25. v. 34. Agamus Deo gratias. Ne dubitemus quin regnum hoc suo tempore nobis sit daturus, quippe qui nos illud hinc petere jufferit. Exaudire enim vult omnes ex voluntate ipsius orantes, I. Johan. 5. v. 14. Et quomodo recusaret, quæ Filius ejus dilectus nobis est meritis?

XVIII.

Ex iisdem v. In omnibus afflictionibus cogitemus de extrema & plena nostri liberatione, & ex intimis animi penetralibus sic oremus Deum, *Veniat regnum tuum. Veni Domine Jesu,* Apoc. 22. v. 20. Hac ratione Jobus se consolatus est, Job. 19. v. 26. Hæc cogitent cæci (de piis loquor) claudi, surdi, aliâque quacunq; infirmitate laborantes, fore, ut aliquando plene convalescant in resurrectione justorum.

XIX.

Ex iisdem verbis. Vitam nostram feriò emendemus, de eaque quotidie, antequam oculi nostri somnum videant, rationem ipsimet exigamus. Quotidie nos præparemus. Qualis enim est vita nostra, talis mors eam consequi solet. Nunquam vesperi pedem in lectum ponamus, quin ita oremus, *Æterne Deus, pater celestis, te rogamus ut beatam mortis horam nobis concedas.* Nec manè cubitu surgamus, quin dicamus, *O misericors Deus gra-*

tia tua singulis matutinis nova est. Te rogamus, ut hic resurgamus per gratiam Spiritus tui à morte & somno peccatorum, & tandem ad gloriam, per & propter Dominum nostrum **JESUM CHRISTUM**, qui est via, vita & resurrectio.

XX.

Ex verbis illis, *Fiat voluntas tua* &c. discimus, qualisnam sit Deus, & quales nos. Deus sanctus est & peccata odit: at nos naturâ sumus cæci, duri, præfracti. Nam si vita nostra voluntati Dei congrueret, non opus esset, ut peteremus vires à Deo eam præstandi.

XXI.

Ex iisdem verbis. Agamus Deo gratias, qui per Spiritum in hac vita nos regenerare incipit, nobisq; dedit media, quibus tantum bonum obtinere possumus, videl. verbum suum & preces.

XXII.

Ex iisdem v. Sanctos angelos imitemur, quorum exemplum Filius Dei hic nobis proponit. Sancti angeli serviunt Deo ex omnibus viribus, voluntate promptissimâ, Dan. 7. 7. 10. Psal. 103. 7. 20. Laudant Deum; & ejus bonitatem, justitiam, sapientiâ & omnipotentiam ex operibus creationis, gubernationis & redemptionis elucentem celebrant. Luc. 2. v. 14. Custodiunt homines. Servi sunt eorum, quibus sunt præstantiores. Ergo nos miseris opem feramus. Pes simus claudio, cæco oculus, auris surdo, Job 29. v. 15. Ne putemus, nos natos esse abdomini nostro, proprium commodum esse quærendum, 1. Cor. 13. v. 5.

XXIII.

Ex iisdem v. Qui vivunt ut sancti angeli, olim erunt *ισάγγελοι*, & sanctorum focii in cælo. Sed qui vivunt, ut mali spiritus, qui se volutant in cæno voluptatum, qui mendaciis & cædibus gaudent, qui verbum Dei contemnunt, alios seducunt, veritatem diris infectantur, olim malorum spirituum erunt focii in gehenna. Matth. 25. v. 41.

XXIV.

Ex verbis, *Panem nostrum necessarium da nobis* &c. discimus, Deum esse datorem & conservatorem vitæ hujus corporalis, eum fontem esse omnium bonorû, nec fortuito casu bona terrena nobis obtingere (Hos. 2. v. 21. 22.) sed certo Dei consilio singulis suum dari demensum, in qua sapientissimâ Dei distributione nos acquiescere fas est. Psal. 104. v. 28. Act. 14. v. 17. Psal. 36. v. 8. 9. 10.

XXV.

XXV.

Ex iisdem v. Omnis nostra cura vana est sine Dei benedictione. Terra propter peccatum maledicta fuit: Gen. 3. v. 17. 18. Ergo oremus Deum, ut nobis, laboribus nostris & terræ fructibus rursus benedicat propter CHRISTUM. Psal. 127. v. 1. 2. Levit. 26. v. 26. Hinc Salomo docet Prov. 10. benedictionem Dei ditare.

XXVI.

Ex iisdem v. Quotquot sumus, mendici sumus. Nihil habemus, quod Dominus non dederit. 1. Cor. 4. v. 7. Nihil in hunc mundum intulimus. Nudi nascimur, denascimur nudi. Eccl. 5.

XXVII.

Ex iisdem v. Petimus panem nostrum. Ergo labore & sudore vultus nostri cum acquiramus. Ne otio nos dedamus. Ne vescamur alieno pane, ut fures. Eph. 4. v. 28.

XXVIII.

Ex iisdem v. Petimus panem ἡ δὴ σίτου, h. e. nobis alendis sufficientem. Discamus hinc, quisnam sit finis terrenorum bonorum, videl. ut sint δὴ σίτα. Monemur etiam de temperantia. Natura enim paucis est contenta. Et ut in deserto (Exod. 16.) non plus mannae habebant, qui sibi videbantur plus collegisse: ita nec hodie plus habent, qui sibi videntur plus coacervasse. Illud enim tantum nostrum est, quo utimur. Et notum est illud, *De male quasitis non gaudet tertius haeres.*

XXIX.

Ex iisdem v. Petimus panem nostrum. Ergo liberalitatem in alios exercemus, cogitantes, nos bonorum illorum esse tantum œconomos. Luc. 15. 1. Pet. 4. v. 10.

XXX.

Ex verbis, Remitte nobis debita nostra &c. discimus, solum Deum peccata remittere. Matth. 9. v. 3. Esa. 43. v. 45. Ideoque huic peccata esse confitenda, & veniam illorum ab ipso solo petendam. 1. Johan. 1. v. 9. Psal. 32. v. 3. Imitemur publicanum, Luc. 18. Ne putemus, nos justificari operibus nostris. Tit. 3. v. 1.

XXXI.

Ex iisdem quoq; verbis discimus, Deum odisse peccata.

XXXII.

Ex iisdem verbis docemur, peccatores nos esse omnes ad unum, & manere tales, quamdiu vivimus, sicut ex hac petitione planum est. Confer Psalm. 143. v. 2. Et hinc ne sanctissimi quidem excipiuntur. Opera ergo supererogationis hypocritarum nugæ sunt.

XXXIII.

Ex iisdem verbis. Cogitemus de CHRISTO mediatore, propter cuius mortem Deus peccata nobis non imputat, 1. Johan. 2. v. 2. 2. Cor. 5. v. 21. Quicumque CHRISTUM hunc crucifixum oculis fidei intuetur, à morsu antiqui serpentis sanatur. Johan. 3. v. 14. 15.

XXXIV.

Ex iisdem verbis. Certi sumus peccata nobis à Deo esse remissa, si aliis injurias ex animo condonemus. Nam ubi sincera charitas, ibi est fides. Ubi est fides, ibi remissio peccatorum est. Gal. 5. v. 6. Rom. 5. v. 1.

XXXV.

Ex iisdem verbis. Diligendus est à nobis proximus. Qui proximum diligit, certus est se quoque à Deo diligi, & contrà. 1. Johan. 4. v. 20. Ignoscamus aliis, qui nos læserunt, sive veniam petant sive non. Alioquin Deus dicet, Cur misericordiam à me petis hypocrita, qui misericordiam odisti? Matth. 18. v. 32. Quomodo me appellas patrem, qui alium Christianum non habes pro fratre? Quomodo orare potes ut sanctificetur nomen meum, qui illud vitâ tuâ blasphemas? Quo animo oras, ut veniat regnum meum, quum nihil magis metuas, quàm adventum meum ad iudicium? Et quâ conscientia petis, ut fiat Dei voluntas, qui tuam corruptam voluntatem meæ anteponis? &c.

XXXVI.

Ex illis verbis, *Ne nos inducas in tentationem*, discimus, nullam esse tentationem, quin à Deo sit vel eam efficiente, vel permittente. Confer Exod. 16. v. 5. Deut. 8. v. 2. 16. & 13. v. 3. 2. Chron. 22. v. 31. 2. Sam. 24. v. 1. 1. Reg. 22. v. 22.

XXXVII.

Ex iisdem verbis. Caveamus, ne Deum auctorem peccati statuamus. Nam Deus tentat ad bonum, h. e. ut patefiat electorum fides, constantia & pietas ipsis electis & mundo. Sinit quidem Deus suos quandoque ad
tempus

9
tempus labi (Prov. 24.) sed rursus eos erigit. 1. Cor. 10. ver. 3. Idque facit, ut discant, quàm naturà sint fragiles, ne freti propriis viribus aliquid aggrediantur, sed semper ab unius Dei auxilio & nutu pendeant. Jerem. 10. v. 23. *Novi Domine, non esse penes hominem viam ipsius; non esse penes virum ambulantiem dirigere gressum suum.*

XXXVIII.

Ex iisdem verbis. Monemur hîc porrò, sine Dei auxilio tentationes nos superare non posse. Nam hostes nostri multi, potentes & versuti; nos contrà debiles sumus, imbecilli & (Luc. 12. v. 32.) infantes. Matth. 11. v. 25. Ergo quoties nobis vel invitis obrepunt turpes cogitationes, ne definamus ad Deum ingemiscere: *O pater celestis, ne nos inducas in tentationem.* Confer Luc. 22. v. 31.

XXXIX.

Ex iisdem verbis. Ne despondeamus animum in spiritali hoc certamine. Nam (1) Deus non finet nos tentari ultra vires, 1. Cor. 10. v. 13. (2) Sine Dei voluntate ne pilum capitis amitemus, quantò minùs vitam æternam, Luc. 12. v. 7. Satanæ sine Dei permisso ne in porcos quidem habet potestatem, Luc. 8. v. 33. (3) Cedunt in commodum nostrum, 2. Cor. 12. v. 7. Rideat Satanæ. Scil. hoc consequetur, ut augeat præmia & coronam vitæ æternæ, non ut nos è manu Dei abripiat in barathrum gehennæ. Rom. 8. v. 28.

XL.

Ex iisdem verbis. Veruntamen ne simus securi, licet tuti simus. Deus vult nos tueri, sed mediatè. Quicumq; peccat, tentatur. Ergo semper à Satana tentamur. Nunquam igitur securitati nos demus.

XLI.

Ex iisdem verbis. Discamus hîc, quibus armis Satanæ *ὁ πονηρὸς*, & semen ejus vinci & profligari possit. Lege Marc. 9. v. 29. & Ephes. 6. v. 13. & deinceps. Frenemus carnem cum Paulo, 1. Cor. 9. v. 27. Imitemur Servatorem nostrum, heroem fortissimum, qui communem hunc & juratum humani generis hostem gladio verbi divini profligavit. Matth. 4.

XLII.

Ex illis verbis, *Quia tuum est regnum* &c. discamus, preces nostras non nisi meritis sanctorum, aut nostrâ dignitate, sed solâ Dei bonitate & potentia. Dan. 9. v. 18.

XLIII.

Ex iisdem verbis. Notemus hic discrimen inter regnum Dei & hominum. Homines ut sunt mortales, ita quoque, ipsis morientibus, eorum quoque gloria, quæ nihil aliud est quàm splendida miseria, concidit. Potentia hominum est instabilis, & regna caduca, quorum certæ sunt periodi, quibus circumactis collabuntur. Sed regnum Dei, est regnum æternum, Psal. 145. v. 13. Esther 13. v. 9.

XLIIII.

Ex iisdem verbis. Discimus præterea, preces nostras referendas esse ad unius Dei gloriam. Malus angelus hunc honorem petens, fert repulsam, Matth. 4. v. 9. 10. Bonus contra angelus, hunc honorem à Johanne sibi delatum, humiliter respuit. Apoc. 19. v. 10.

XLV.

Ex ultima vocula *Amen* discimus, quomodo sit orandum, videlicet ex vera fide, Jacob, 1. v. 5. 6. Rom. 10. v. 4.

Rom. 11. v. 36.

Τὸ θεῶν ἢ δόξα εἰς τὰς αἰῶνας. ἀμήν.

the scale towards document

9
igit. 1. Cor. 10. ver. 3. Idque facit,
freti propriis viribus aliquid ag-
lio & nutu pendeant. Jerem. 10.
in ipsius; non esse penes virum ambu-

rd, sine Dei auxilio tentationes
stri multi, potentes & versuti;
uc. 12. v. 32.) infantes. Matth. 11.
repunt turpes cogitationes, ne
r caelestis, ne nos inducas in tentatio-

animum in spirituali hoc certa-
tari ultra vires, 1. Cor. 10. v. 13.
is amitemus, quanto minus
Dei permisso ne in porcos qui-
edunt in commodum nostrum,
nsequetur, ut augeat premia &
Dei abripiat in barathrum ge-

us securi, licet tuti simus. Deus
cat, tentatur. Ergo semper a Sa-
nos demus.

is armis Satanas *ὁ πονηρὸς*, & se-
Marc. 9. v. 29. & Ephes. 6. v. 13. &
Cor. 9. v. 27. Imitemur Servato-
mmunem hunc & juratum hu-
roffligavit. Matth. 4.

c. discamus, preces nostras non
e, sed solâ Dei bonitate & po-

C

egum De
moribus
ultra
um cor
Dei, et
ras refer
penam
am a) d
fit coram

am

am

THE
CO
C
In the
LIVER E
Dr. J
c
M
Docum
Th
Th
C
G
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900